

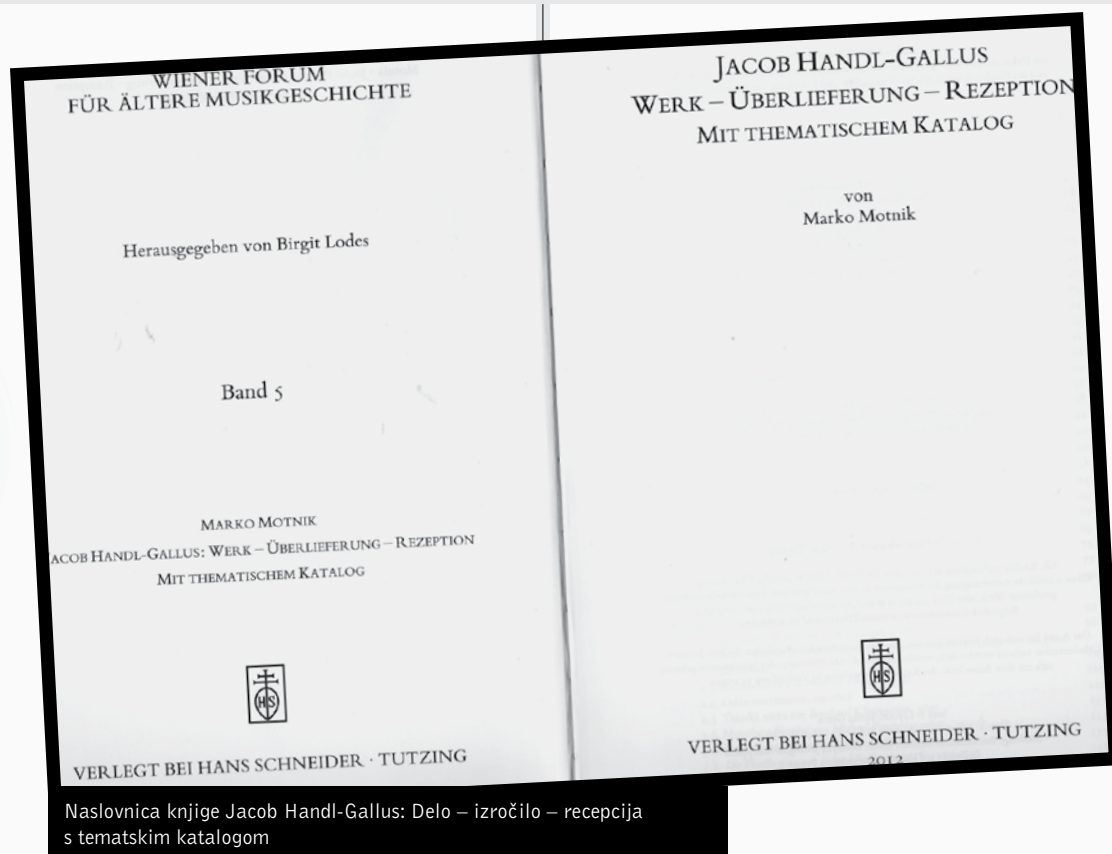
Marko Motnik: *Jacob Handl-Gallus: Delo – izročilo – recepcija s tematskim katalogom*

V glavnem v tujini šolajoči se in delujoči muzikolog mlajše generacije dr. **Marko Motnik** je pri nemški založbi Hans Schneider izdal obsežno monografijo v nemščini *Jacob Handl-Gallus, Werk – Überlieferung – Rezeption, mit thematischen Katalog* (Tutzing, 2012; Dunajski forum za zgodnjo glasbeno zgodovino; 5. knj.; 708 str., 85 evrov). Knjiga ni le izvirno znanstveno in muzikološko delo, temveč tudi delo praktika, saj je M. Motnik tudi organist, čembalist in pedagog, ki že nekaj časa živi in deluje na Dunaju, monografija pa je nastala na podlagi njegove doktorske disertacije na univerzi za glasbo na Dunaju (2010). Z njo želi avtor ponovno obuditi zanimanje za tega pomembnega slovenskega skladatelja v času pozne renesanse in zgodnjega baroka.

Skladatelj Jakob Petelin Kranjec (latinsko Iacobus Gallus Carniolus, tudi Handl ali Händl) (1550–1591) s svojim kompozicijskim opusom (maše, madrigali, moteti), objavljenim v zadnjem desetletju svojega življenja, spada med najbolj priljubljene in najpogostejše izvajane skladatelje svojega časa. Številni viri kažejo, da se je njegova priljubljenost obdržala še celo stoletje po njegovi smrti (če ne prav do danes?). Saj so njegovo vokalno glasbo v tistem času poznali in izvajali po vsej Evropi. Znanih ali/in dokazanih je več kot 550 skladb, v katerih se Gallus kaže kot skladatelj, ki je oblikoval izviren glasbeni jezik,

po drugi strani pa tudi sam obseg njegovega glasbenega dela nima para med tedanjimi in sedanjimi (sodobnimi slovenskimi) skladatelji.

M. Motnik v študiji sistematično obravnava številne doslej bolj ali manj znane pisne in glasbene vire med 16. in 18. stol. Ti pričajo o razširjenosti, distribuciji, izročilu in recepciji Gallusovega opusa v celoti. Osvetljeni so tako individualni glasbeni tiski Gallusovih del kakor antologije iz 16. in 17. stol., ki so pri recepciji njegove glasbe igrale pomembno vlogo. Avtor v študijo vključuje tudi aspekte izvajalske prakse. Saj je npr. eno od poglavij posvečeno samo prepisom Gallusovih del v tabulature (tj. instrumentalna notna pisava med 14. in 18. stol.) za glasbila s tipkami in lutnjo. Motnik se nadalje posveča glasbeno teoretičnim spisom 16. in 17. stol., ki navajajo Gallusova dela. Kot izjemno uspešen primer recepcije določenega Gallusovega dela obravnava npr. razširjenost in pomen Handlovega moteta *Ecce quomodo moritur iustus/Glejte, kako umira pravični*. Na koncu pa povzame dosedanja spoznanja o Gallusovem življenju in osebnosti ter se z novimi spoznanji posveti predvsem skladateljevi glasbi v smislu izvajanja in izvajalske prakse in recepcije v 16. in 17. stol. ter izročilu njegovih del v virih. Monografijo vsebinsko zaokroža obsežen katalog doslej vseh znanih in izpričanih naslovov Gallusovih del. Ta knjiga o Gallusu –

Naslovnica knjige Jacob Handl-Gallus: Delo – izročilo – recepcija s tematskim katalogom

njegova dela sistematično prikazuje s podprtimi viri v širšem evropskem kontekstu – osvetljuje z novega zornega kota vse, kar je doslej nastalo in je znano o njem. Še posebno je to nov ali morda celo drugačen pogled na Gallusa, njegovo življenje in delo, (pozno) renesančno in (zgodnjo) baročno glasbo in s tem neposredno tudi na starejšo zgodovino glasbe na Slovenskem.

Pri tem se avtor ne izogiba navajanju dosedanjih dosežkov na področju evropskega, svetovnega in tudi slovenskega glasbenega deleža o raziskovanju in pisanju o Gallusu, temveč jih vse natančno navede. Med temi so zagotovo še posebno vredni omembe avtorji Rafael Ajlec, Dragotin Cvetko, Janez Höfler, Ivan Klemenčič, Borut Loparnik, Danilo Pokorn, Andrej Rijavec, Jože Sivec, Lucijan Marija Škerjanc, Edo Škulj, med starejšimi ne moremo mimo Janeza Gnjezde, Tomaža Hrena, Angelika Hribarja, Franceta Malavašiča, Josipa Mantuanija in Kamila Maška, do najnovejših diskografskih in notografskih dosežkov Muzikološkega inštituta ZRC SAZU in dolgega seznama naslovov s sodobnega elektronskega medija, s spleta. Knjiga je bogato ilustrirana s sicer verjetno bolj težko dostopnim izvirnim slikovnim gradivom, z Gallusovimi rokopisi in tiski ter predvsem s številnimi transkripcijami, tako nujnimi za prepotrebno analizo, še zlasti pa za temeljito izdelan in prikazan Gallusov tematski katalog. Kako obsežna je študija, ne pove le število strani (708), temveč tudi dejstvo, da je že samega kazala skoraj štiri strani drobnega tiska. Avtorjevemu predgovoru (I–II) sledi uvod (1–24), ki postavi Gallusa v prostor in čas, na vrsti so že reprodukcije novejših tiskov skladateljevih

del in na koncu tega še časovna, krajevna in imenska tabela Gallusovega življenja. Glavno Gallusovo izročilo (prvo poglavje; 25–96) nadaljuje s poglobitvijo že omenjene sistematike bogato ilustriranega skladateljevega opusa s preglednico krajev, datumov in naslovov Gallusovih tiskov nekaj več kot zadnjih deset življenjskih in ustvarjalnih skladateljevih let: posamični tiski, njihova distribucija in razširjanje individualnih tiskov. Prav tako avtor napiše marsikaj o razširjenosti Gallusovega opusa na Češkem, Slovaškem, Poljskem, v Avstriji in Sloveniji, Nemčiji, severni Evropi idr. Gallusove skladbe, izdane v zbirkah (drugo poglavje; 97–148) pišejo o skladateljevih natisih skladb v drugih in ne njegovih zbirkah, večinoma iz časov po njegovi smrti. V rokopisnem gradivu (tretje poglavje; 149–190) smo opozorjeni na vokalno glasbo na latinska (16 del) in nemška (10 skladb) besedila. Vidiki Gallusovih izvedb: vokalno-instrumentalno muziciranje (četrto poglavje; 191–214) prinašajo med drugim igranje figuralne glasbe v 16. in 17. stol. in orgelsko spremljavo Gallusovih motetov. Neke vrste (evolucijski) prehod med (pozno) renesanso, katere glavni predstavnik je bil prav Gallus in porajajočim se (zgodnjim) barokom, neke vrste logično nadaljevanje prejšnjega poglavja s sicer posamičnim in postopnim pojavljanjem glasbil – najprej kot podvajanje, potem pa občasno in sprotno prevzemanje inštrumentov pevskih glasov – piše naslednje poglavje, ki pogloblja avtorjevo analizo partitur in tabulatur, podvajanje solističnih glasov in spremljave, redukcijo, skrajšanja in razširitev, koloriranje, transpozicijo, se pojavi v petem poglavju (215–274). Glasbene razprave skladatelja Gallusa so predmet

Obsežna in kakovostna monografija, morda kar prva tovrstna v svetu, je res mogočna. Če že ne drugega, priča o tem kar 1201 opomba (vse so navedene le v prvem delu te monografije, str. 1–314).

Dr. Marko Motnik

Jakob Petelin (I. Handl Gallus), 1590

Jakob Petelin (I. Handl Gallus), 1593

na Dunaju. Leta 2010 je tam doktoriral iz muzikologije s študijo *Recepcija del Jacoba Handla-Gallusa*. V letih 2001–2008 je deloval kot organist na historyčnih orglah (iz leta 1714) v župnijski cerkvi sv. Mihaela na Dunaju, v letih 2004–2008 je bil sodelavec Radia Slovenija (Radio Ars), od leta 2006 je član ansambla za historyčni ples *Tantz-Art* na Dunaju, v obdobju 2007–2011 je sodeloval s saško akademijo znanosti oz. njenim Bachovim arhivom v Leipzigu, v letih 2007–2010 je projektno sodeloval z avstrijsko akademijo znanosti in umetnosti na Dunaju, v

letih 2008–2009 je bil član zasebne ustanove Esterhazy v avstrijskem Eisenstadtu, od leta 2010 pa je asistent za starejšo historyčno muzikologijo na univerzi za glasbo na Dunaju. V zadnjih letih je objavil več muzikoloških razprav o glasbi med 16. in 19. stol.: monografije, izvirni znanstveni članki, predavanja, strokovni članki in edicije skladb historyčnih priredb del Jacoba Gallusa in Georga Prennerja, ki sta izšli v zbirki *Monumenta artis musicae Sloveniae* (MI ZRC SAZU). Kot organist, čembalist in plesalec nastopa po vsej Evropi.
